

Értékkálló

A nyugdíjasok jövőre 19 százalékkal magabb összeget kapnak havonta az ideinél. Az emelés öt és fél százalékkal haladja meg a várható inflációt, úgyhogy akkor is realitér...

Néhány hete egy vidéki fórumon a pénzügyminiszter még az Érdekegyeztető Tanács ülésén elfogadott – az inflációval három százalékkal magasabb – nyugdíjemelést úgy jelentette be...

Az ezredfordulótól az állam átter a bérek és az árak változását egyaránt követő rendszerre, mert ha mérséklődik az infláció, a bérvetők nyugdíjakat nem tudja kifizetni a költségvetés...

Kérésük mégsem teljesült. Az özevői nyugdíjak régebbi esedékes rendezését a kormány csak az általános nyugdíjemelés rovására látja megvalósíthatónak. Az 1999-es korrekció mértéke pedig egyelőre nem ismert...

KOVÁCS EDINA

Papp József

Az elosztogatott nemzeti vagyon

Noha a magyar magánosítás szembetűnően picelvél – az állami vagyon általában a versenyben kialakult legmagasabb áron értékesül –, makacsul tartja magát a nézet: a privatizáció egyenlő a kliensek közti vagyonosztogással. A kiptantant botrányok sora bizonyítja, hogy a közvélemény nem egészen megalapozatlan. A hatalom nem tud és nem is akar ellenállni a kísértésnek, hogy a hozzá közel állók helyzetbe hozza. Mert egyébként miért lenne még mindig hatalyban az az 1996 májusában hozott – a privatizációs tenderekről szóló, az ajánlattevők jelenléte nélküli bontását előlő – kormányrendelet, amely megfosztja a pályázókat attól, hogy megismerhesék...

A privatizációs ellenérték hányad a közpénzek osztogatásának felháborító és értelmenlen formája. A jogalkotói céll megvalósulása – az alkalmazottak ingyenes vagyonjuttatása – ellenértékét fél, a többségi tulajdonos akaratának függvénye. Ha a társaság a privatizáció ellenérték hányad címén kapott készpénzből nem bocsát ki dolgozóit részvényt, akkor sem szankcionálható, ezért az

gó papírú társaságban vettek beleszólást nem engedő tagsági jogot fél áron, akkor a vételár kibotoltt pénz, mert ez a tulajdonrés eladhatatlan (a köz szempontjából is veszélyes). A munkavállalók és a privatizált társaságok javára történő osztogatás mellett a közvélemény teljesen természetesnek tartja azt is, hogy a belterületi földek arányában némely szerencés önkormányzatot jogot

„Ne felejtjük el, a kárpótlottnak azért jár kompenzáció, mert vagyonuktól, szabadságuktól megfosztották őket. A privatizált társaságoktól, munkavállalóiktól és a belterületi földek ellenértékével honorált önkormányzatoktól ellenben senki sem vett el semmit.”

valójában nem más, mint a magántulajdonos(ok)nak adott utólagos árkedvezmény, vagyis nemzeti ajándék. (Csak egyetűl a TVK ezen a címen 6 milliárd forintra tart igényt!)

Noha az Antall-kormány az ingyenes vagyonoszerzés lehetőségét megfosztotta a munkavállalókat, a kedvezményes vásárlási jogot megadta nekik. Ezt az osztogatás feljogosító örökséget vállalva, a Horn-kormány is biztosítja, hogy a munkavállaló a jegyzett tőke tíz százaléka erejéig tagsági jogokat vehessenek, fél áron. Pedig ez sem éri el a kívánt célt. A munkavállalók csak olyan kisebbségi tulajdonrészt szerezhettek, amely érdemi beleszólást nem eredményez. Akkor van értelme, ha a tagsági jogokat olyan részvények reprezentálják, amelyek keresettek akár a tőzsdén, akár a többsi tulajdonos körében. Az utóbbi esetben a kedvezményrel megszerzett részvények piaci értékesítésével az alkalmazottak a társadalom igazságszertét sértő árfolyamnyereségre tehetnek szert. (A Mol 17 ezer alkalmazotjának ezen a címen adott nemzeti ajándék elérheti a 14 milliárd forintot is, ami egy főre vetítve több mint nyolcszáz ezer forint. A Mol munkavállalói két évtől kezdve 3,5 milliárd forintért – az is részletre – vehettek meg egy 5 milliárd forint névértékű részvénycsomagot, amelynek piaci értéke jelenleg kb. 18 milliárd forint.)

Ha a dolgozók pechjükré nem kerestek, tőzsdén nem for-

malálhatnak a közzagyon és a közpénzek jökora szelére. Pedig az önkormányzatok diskriminációja szerint, hogy a településen működött-e állami ipar vagy nem, voltaképp igazságtalan. Ahol működött, számos csatornában amúgy is sokkal több hasznot húzhatott a település, mint amennyi kárt esetleg el szenvedett, szemben azokkal, amelyek a szocialista iparfejlesztésből teljességgel kimaradtak. Semmivel sem indokolható, hogy az állami vállalatok át alakulása és privatizációja során a már korábban is használatban lévő települések – a többsi rovására – a belterületi földek ügymond „ellenérték” formájában nemzeti ajándékban részesüljenek.

A köz szempontjából hasznosabb lett volna, ha ebből az ellenértékből egyetlen települési önkormányzat sem részesül, hiszen az önkormányzatok vagyonhoz juttatása a cseberből vederbe esés tipikus esete. A helyhatóságok ugyancsak középpontból gazdálkodnak, az állammal szemmel sem jobb hatásokkal, sőt. Az önkormányzatok javára megvalósuló, privatizációnak nevezett vagyonosztogatás már csak ezen az alapon is megkérdőjelezhető. Ráadásul a nem pénzben, hanem értékpapírokba kiadott részvessédek jó része valójában nem más, mint a közzagyon elköcsöklése. A kisebbségi tulajdonosi hányadokat birtokló önkormányzatok sora keserűen tapasztalhatja ugyanis, hogy ré-

Kényes ügy

A ki a Vatikán és a magyar állam közt aláírt megállapodásról szól, rögtön úgy érzi, magyzárkodikna, óvatosskodikna kell, mert kényes a téma.

Érthető, hogy kényes, ha visszatekintünk a rendszerváltozás előtti évekre. Hiszen tanácsos volt titokban tartani a templomátogatást, és a hittanra beiratott gyerekek otthon széken elmagyarázták a szülei, a világról se szóljanak erről a tanítónéninek. A rendszerváltás után sokan fellelőztek, mert végre szabadon és titkolózás nélkül járathattak hittanra gyerekeiket. Nem készült, nem is készültett felmérés, hányan fedezték fel éppen 1990-ben addig jól elrejtett hittanket. Szülők sokasága vette úgy jó lesz beírtni hittanra a gyereket, valamiféle jámbor csodavárás jegyében azt remélték a hittanoktatótól, hogy a komiszködő gyerekből tústént anygalt nevel.

E tényektől és a lélektanilag teljesen érthető jelenségtől függetlenül, bizonyos magát demokratának valló polgár csakis úgy gondolhatja, az alkotmány lelkiismereti és vallásszabadság garantáló kitétele nem maradhathatott malaszt. Demokratikus jogállamban természetes és magától értetődő jog, hogy a szülő szabadon, legjobb meggyőződése szerint dönthesse: egyházi, alapítványi vagy éppen állami iskolába kívánja-e jártni gyermekeit. Mint ahogy az esélyegyenlőséget ebből a szempontból is komolyan vevő polgár joggal véli úgy: ne játsszék közre a szülő döntésében az egyházi vagy éppen az állami iskola anyagi helyzete. Ezzel a megállapodás bíráli is egyetértene, az aláírt ellenz kisebb koalíciós párt is.

Az egyezmény rendkívüli jelentőségű kül- és belpolitikai szempontból. Az egyházi ingatlanok visszatartása, illetve pénzübeli megváltása hosszú távra rendezheti a katolikus egyház és az állam kapcsolatát. A többi történelmi egyházzal is kezdődtek tárgyalások, s ez szinten örvendetes. Nyilvánvaló, hogy mindez érdeke egy stabilizálódó, demokratikus jogállamnak. A megállapodás aláírása nem közzbőben az Európai Unióhoz való csatlakozásunk szempontjából sem. Nem kétséges, hogy mindez ható oktatási együttré is.

Talán még emléksznünk, milyen szívszorító – és más szempontból kényes – csaták dőltek az MDF vezette kormány idejében az egyházi ingatlanok visszakérésékn. Rettentesen nehéz a múlt sereimeit úgy orvosolni, hogy közben újabb sebek ne keletkezzenek – de akkor is rendezni kell az ellentéteket.

A magára valamit is adó polgár csak örülhet, hogy az egyházi iskolák – remélhetően nem csak a katolikus tanintézetek – a megállapodás szellemében fognak működni. Ma Magyarországon az egyházi iskolák aránya négy százalék, az alapítványi és magániskoláké egy százalék alatt marad, s a túlnyomó többség – jóval 90 százalék fölötti – önkormányzati fenntartású. Ez az arány a jövőben, hosszú folyamatt eredményesen valamennyit eltolódhat, s hasonló lesz 2010 körül, mint a fejlett nyugat-európai országokban. Am bizonyos, hogy a tanintézetek többsége néhány évtized múlva is állami lesz. Az esélyegyenlőség megteremtése a cél, s erkölcsi kötelessége a kormánynak, hogy az összes többi iskola működését is ezzel egyútt megnyugtatóan rendezze.

Közismert, hogy az állami normatíva – bár iskolatípusonként eltérő – legjobb esetben is csak hatvan százalékát fedezzi az oktatás teljes költségének. A megállapodás értelmében az egyházi iskolák működését ezen túl garantálón az állam, míg az önkormányzati iskolák normatíván felüli szükséglete továbbra is az önkormányzatok gazdasági helyzetétől függene. Ez az a pont, ahol hátrányba kerülhet az állami iskola, ami megengedhetetlen. A közoktatás finanszírozása hosszú évek óta neuralgikus pontja az ország költségvetésének.

Érdekes, hogy a két pedagógus-szakszervezet is – egyébként teljes joggal – úgy érte, meg kell szólnia. Az esélyegyenlőségért aggodók két megoldást is javasolnak. Vállaljon az állam garanciát az önkormányzati iskolák finanszírozásáta, hiszen évek óta tarthatatlan a ketős finanszírozási rendszer, ezen bukna meg a bérmegállapodás. Egy másik ötlet szerint – ez a liberálisn gondolkodó Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetéé – a civilszervezetek támogatásához hasonlóan öntessenék jövőre a polgárok adójuk újabb egy százalékáról, ezúttal az önkormányzati iskolák javára. Nem tudom megítélni, melyik a célravezetőbb javaslat, ám az bizonyos, az államnak megnyugtatóan kell gondoskodnia az állami oktatás anyagi biztonságáról: s nem az a megoldás, hogy az egyháziról sem gondoskodik.

A Vatikánban politikai vetülete is, és a vita emiatt egyre inkább elmérgesedik. Már megszólalt az MDF választmányának elnöke is, bírálva a Hit Gyűlékezet, manipulatív csoportnak nevezve. A Gyűlékezet sajtóosztálya éles hangú levélel reagált, kifejtve: Bába Iván célt tévesztett, amikor jogot formált arra, hogy megkérdőjelezze a Hit Gyűlékezet létezését a magyar társadalomban pusztán azért, mert a Vatikánnal köntendő megállapodással kapcsolatban alapvető fenntartásai vannak, s tagjai között néhány MDF-es mellett SZDSZ-szimpatizáns hívők is találhatók.

Kár, hogy ilyen irányba kanyarodott el a lényegi vita.

Kényelmetlen jogállam

Ügnyök volt, avagy nem Torgyán József, csaknem közzbőben politikai pályafutását sem a néhány esztendővel korábbi botrányok, sem a pártelnök azt követő magyzárkódása nem befolyásolta. Ha a közvélemény-kutatás adatokát elfogadjuk – bár Torgyán doktr legfeljebb a számára kedvező eredményeket hajlandó tudomásul venni – népszerűségének pártától egy széleskörű beszéd, mint a pártállami titkosszolgálat fenntartott esetleges kapcsolat.

Miert hát a kizsákdá pártelnök kirohanása a belügyminiszter ellen, s mívegre a politikailag vitaühöz szerepét, s kivételesen legitim bizottsághoz frott agresszív hangú levele? Hiszen az átvilágított – és a vizsgálathoz adatokat szolgáltatott más szervek – nem tesznek egyebet, mint végrehajtják a hatályos jogszabályt. Amelyet annak idején a kizsákdák is megszavaztak, és amire az Alkotmánybíróság – néhány észrevétellel – áldását adta.

Az egykori ügyvéd bizonyára tudja: az ügyvéktörvény jogorvoslatát is biztosít. Vajon miért nem a jogszabályban meghatározott utat követi az elnök? Miért nem a bizottsági meghallgatáskor adta elő érveit, miért nem a zárt tárgyaláson kért további bizonyítást? Amis egyébként hivatalból minden érintett esetében lefolytatnak, ezért meg korai is Torgyán doktr indulata. És ha ez sem hoz megnyugvást, az érintett a határozatot bíróság előtt támadhatja meg. A kizsákdá politikus ráadásul nyilvánosságra hozott leveleivel véhetően jogsértést követett el, miután az átvilágítás minden mozzanata államtitok.

Mindenesetre egyesek értelmezésében fura dolog a demokrácia, a jogállamiság. Addig nincs vele semmi bajuk, amíg a jétekszabályok saját céljuk elérésében nem gátolják őket. Amint azonban vélt vagy valós érdekeiken csorba esett, sérletlen vagdalozkznak, s így az elnöki rendszerváltozást követelnek.

LENCSES KÁROLY

Még egy ilyen győzelem...

A kereszténydemokratáknak e hét végén talán volt egy esélyük – elszalasztották. Épp azért mondhatjuk, hogy létezett ez az esély, mert ismerjük már az elnökválasztás eredményét. Azt megalközben ugyanis senki sem adott szavot Semjén Zsoltának, aki Gyizy Györggyel szemben indult a párt elnökségéért. Mondhatni, eleve lefutott meccsek tekintették a politikai elemzők a KDNP vezetéséért folyó küzdelmet – némely kívülálló egyenesen úgy vélték, csupán színjáték az egész: Semjén maga is tudja, nem győzhet, de részvételével segít fenntartani annak a látszatát, hogy a régi-új elnök nemes versenyben arat diadalt. Ezt a gyantát erősíthette az a körülmény is, hogy Semjén csak a múlt héten, vagyis től kezdő fogadta el a jelölést, nem volt ideje kampányra, programja pedig nem állt egyébből, mint az oly kívánatos párttagység lözönghangú hangoztatásából.

Nos, ilyen előzmények után a vártnál jóval szorosabb végeredmény igit csak meglegő. Semjén veresége ugyanis egyáltalán nem megalázó: a 225 érvényes szavazatból 102-t megszerezett, ami azt mutatja, hogy Gyizy eleddig ténnyen hangoztatott tézise, miszerint ellenállásból kizárólag a frakcióban érskök, bizony nem helytálló. Az szavazatok aránya éppenséggel arra vall, hogy a kereszténydemokraták „felső körében” igenis számottevő az elnök ellenzke, és nem kell kilátós jövőbelátó képesség ahhoz, hogy további belviszályokat prognosztizáljunk.

Mert akik most Semjénre szavaztak, azok nyilvánvalóan nem elsősorban órá adták a voksukat, hanem Gyizy ellen. Semjén annyiban bizonyult jó „találmánynak”, hogy új név volt a jétszombán, s miután eleddig nem vett részt a vezetők marakodásában, vonzó lehetett mindazok számára, akik nem kifejezetten a Gyizy–Lépy ellentétben akartak állást foglalni, nem is Latorcai vagy Surján mellett akartak kiállni, hanem egyszerűen Gyizyból lett elegük.

Igy lett Semjén neve hívszó. Nem a karizmája, nem az állítólagos egyházi támogatottsága, nem is az ellentéteket elsimított ígéro jékvámságnál állítottak mellé több mint száz választmányi tagot. Hanem az a mind jobban terjedő felismerés a pártban, hogy Gyizyvel pedig nem fog menni. Hogy Gyizy, aki már első megválasztásakor a KDNP felírászását,

vagyis a párt népszerűségének látványos növekedését ígérte, jócskán rontott a közvélemény-kutatási mutatókon. Hogy viszályokat keltett a pártban, megosztotta annak vezetését, erőszakosan lépett fel a saját frakciójával szemben, és meglehetősen rapszodikus nyilatkozatokat tett a kereszténydemokraták ellenzken belüli szerepvállalásról. Gyizy láthatóan nagy taktikusnak képezte magát, s azt hitte, ha közszereplési alkalmával két színnal nagyobb mellyent vesz fel, személyes sulya automatikusan felértékelődik. Politikai szempátsájt pedig úgy fogalmazta meg, hogy egyhamar szétszóbboldali hírébe keveredett – mi több, belekeverte a pártját is. Legutóbbi afférja az Európai Kereszténydemokrata Unióval volt mint kínos. Előzőzr kénytelen volt zebre vágni a rendutasítását, amit tükságosan beves csurkista szempátsájtáért kapott, majd némi spēnreakcióval magyzárkodik kezdte, hogy igazában nem is vállalt é azoknak az érteiben unióskónak semmiféle kötelezettséget. Ezzel a nem kimondottan nagygyőző hitnapolitikájával legalábbis a Fidesz szemében végkép komolytalanná vált – Orbán timentőleg Lépy Tamást hívta meg a fiatal demokraták kongresszusára –, másfelől a jobbszelen is felmerhetett, hogy az elnök minimum kettősdkötésű hős, és aligha róla mintázták a kiszámítható partner szobört.

Gyizy György mostani győzelmé valójában nem őt erősítette meg, hanem a KDNP megosztottságát deklarálta. A kereszténydemokraták immár legitim elnökük, de válogatatlann tisztázatlan stratégiával, koherensen, élvszerű és következetes program nélküli néznek a választások elé. Helyzetük legalább háromféleképp kommentálható. A politikai túloldallal mondhatják: úgy kell nekik. Az ellenzék polgári összefogásán fíradozók pedig alighanem kénytelenek lesznek leírni a KDNP-t, mint potenciális szövetségést, és inkább ígyegeznek annak a pártból átmeneteni maguk közébe a személy szerint hozzájuk közel állók.

Harmadsorban viszont létezik egy elfoglaltan nézőpont, amelyből objektíve sajnálhatósnak nyilvánítható, hogy Magyarországon továbbra is hiányozni fog az európai értelemben vett kereszténydemokrácia – úgy is, mint a mérsékelt jobboldali korszerű, konstruktív és mértékadó politikai irányzat. Vígass lehetne, ha végignézve a mai ellenzket, akár máshol, más keresztységben találának meg ezt a haladó konzervatív szellemiséget. A magyar politikai életében szükség volna rá.

A vatikáni szerződés vitájában

sokszor történt hivatkozás elővenő, hasonló szerződésekre a magyar történelmi egyházakkal. Az érdekeltek megnevezésekor kiderült, hogy a magyar kormány a reformátusi és evangélikus egyházra, valamint az izraelita hitfelekezetre gondol. A felsorolás eddig hibátlan. Csak nem teljes. Nem feltétlenül szükséges, hogy egy kormányának történész tagjai is legyenek. De az már súlyos hiba, ha ilyen döntésnek hallgatókn a történész tanácsadóak. Elfelcsúszhat ugyanis az uniótárus egyházról, amely négysszázharmadik éve él, s amely röviddel megszerveződése után, 1568-ban beirta magát nemcsak az Erdélyi Fejedelemség, hanem az európai történelmi könyvébe is. A totrái országgyűléseken az uniótárusi fejedelelem. János Zsigmond és az alapító, Dávid Ferenc sugallatára ez a kicsi, akkor éppen törék és ostromtárménetsz országgrés példátlan bátorsággal és eredetiséggel világszerte életet adott magáról. Kinyilvánítja a vallás és a gondolat teljes szabadságát, azt hirdeti, hogy „ah hiten ajándéka”, ember nem szólhat bele abba, hogy embertársai arról hogyan gondolkodják.

Talán felesleges felsorolni, hogy az idő tájt Európa hány országában lobbantak fel rendszeresen a türelmetlenség, a gondolatiprtás máglyái. Nemcsak az inkvi-

Történelmi egyházak?

zicó, hanem Genfben például a reformáció kirekesztő értelmezése nevében is. Meglehet, a mai döntőnök a magyarországi egyház jelenlegi létszáma miatt a kis egyházak sorába helyezték az uniótárusi egyházat. Csakhogy ez az érv hibás, mert az ide soroltak között vannak olyan nagy létszámúak, amelyeknek hívei számszabhatk a „történelmek” egyikének-másikának. Csak zárójelben említem, hogy az országban működő sok egyház, vallás és szekta közül ez az egyetlen, amely magyar földön keletkezett. Igaz, eszeméssé más országokban is elterjedt, az Egyesült Államokban a múlt században két uniótárusi nöke is volt. Ilyen magas közejogi méltóságra nálunk nem emelkedett egyetlen uniótárus sem, bár egy Bartók Bélára ez a kis egyház is büszke lehet.

Egészén más téma. A pápa és a moszkvai pátriárka elmaradt találkozásiával kapcsolatban olvastam több magyar újságban is azt az értelmezőváró kifejezést, hogy a történelmi kézfogás az uniótárusok miatt maradt el. Ez súlyos terminológiai pontatlanság. A szóban forgó ta-

lálkozó elmaradásának oka az „unió”, Rómával egyesült köznyelvünkben görög rítusú katolikusoknak vagy görögkatolikusoknak a stáusa lehetett. Az „unió” szó ugyanis egy olyan új egyházi vonatkozott, amely mint talán köztudomású, nem fogadja el, hogy egy Istentben hármod személy van, hanem az osztatlan egyistenhit hirdetője. A másik jellemző viszon az uniótárusok és az ortodoxok közötti egyesítő törekvésre vonatkozott. Vagyis arra, hogy az uniótárus, avagy a görögkatolikusok a részveze szakadt, egyetlen keresztény egyházat az 1054 előtti állapotha szeretnék visszaállítani. A moszkvai pátriárka szövívője egyaránt nehezítette a görögkatolikusok, tehát az Isten keleti rítus szerint imádók, de a római pápa szupremációját elismerő, valamint a római egyház térítő tevékenységét a volt szovjet köztársaságok területén. Nem zárható ki, hogy a Szent Sziódus véleményét tolmácsoló egyházi ferfú „unió” törekvéseknek nevezte a görögkatolikus egyház hitbizalmi munkáját az említtet területeken. De a teológiai szóhasználat némileg különbözik az orosz és a magyar nyelvben, a keleti és a nyugati kereszténység szemléletében. Kár, hogy erre néhány újságról is szerkesztő nem figyel.

KÖRÖSPATAKI KISS SÁNDOR